

אלי אידלברג

על מהות יום הדין*

עיון ביחזקאל פרק יח מעלה ויכוח-עימות בין עם ישראל לרבש"ע. דרך הנהגתו של רבש"ע היא, שכאשר רשע שב מחטאו ועושה צדקה ואפילו בשעה האחרונה - תשובתו מתקבלת והוא נידון כצדיק - "בצדקתו אשר עשה יחיה". מולו - הצדיק שכל ימיו עשה צדקה, כל ימיו פעל ועשה הישר והטוב ובסוף ימיו שב, או ליתר דיוק - סר מדרך הישר "ועשה עוול... כל צדקותיו אשר עשה לא תזכרנה במעלו אשר מעל ובחטאו אשר חטא במ ימות". העיקרון: "הכל הולך בתר החיתום" - הכל נקבע לפי הרגע האחרון. עם ישראל מתעמת עם גישה זו: "לא יתכן דרך ה'" - זו דרך מעוותת. הקב"ה עונה לישראל: "שמעו נא בית ישראל, הדרכי לא יתכן? הלא דרכיכם לא יתכן?"

זהו הדו-שיח המופיע בכתובים, ויש לעיין בתשובת רבש"ע - האם אין זה מעוות? האם יכול אדם כל חייו לחיות בחטא ובערוב ימיו, ברגע האחרון, יתחרט על מעשיו ובאופן אוטומטי ימחקו כל עוונותיו? דרך הנהגה זו לא רק שמשונה היא אלא גם נראית מעוותת, לא צודקת ואבסורדית.

על מנת לענות לשאלה נמשול משל -

אדם רואה כאידיאל בחייו להגיע לראש הר, כל ימיו סובבים בהכנות לכך, הוא מתכנן, מתייעץ ומברר, עד שהוא מוכן לקראת העליה, ובסופו של דבר מתחיל במסע. הטיפוס הוא הישום המעשי, היישום הפרקטי של האידיאל הגדול.

אולם, בבחינת הדברים בקפדנות - ככל שהעליה גדולה יותר, הסיכון מנפילה מהאידיאל גדול יותר. בנפילה מעליה קלה - המשמעות פעוטה, ובנפילה מעליה גדולה - המשמעות דרסטית. ככל שהעפיל אדם לגובה רב יותר כך נפילתו תוביל לריסוק איברים ודאי יותר.

והנמשל: אדם שכל ימיו התקדם והתעלה, התטהר והתקדש כל ימיו הם ביטוי לצמיחה מתמדת, כל ימיו מנוצלים לטיפוס כלפי שמיא. אבל אם בסופו של דבר אדם זה פרש מדרך התורה, כמובן שמשמעות פרישתו גדולה לאין ערוך ממציאות של פרישה ללא שום צמיחה, ללא שום התגדלות. משמעות

* תוכן הדברים העיקרי לקוח משיחה של הרב שרלו שנאמרה בישיבה בשנה שעברה ונוסף אליו נופך אישי.

1. כהקצנה לשאלה, נדמיין לעצמנו לו חר"ח הצורר הנאצי ימ"ש היה מתחרט ביומו האחרון על מה שעשה העולה על דעת בר דעת שלא יומת בחטאו?

הפרישה במציאות מעין זה היא עצומה. כל ההתעלות החשובה הזו משמשת כעת כמנוף לחטא. כל העוצמה הנפשית שנרכשה מנוצלת לרעה ולשלילה. במבט לאחור, באותה ראייה שאנו מנצלים אותה ללימוד התנ"ך, מתברר למפרע מה היתה שווה כל הצמיחה הזו, מה תועלתיותה של פריחה זו. ומאידך - גם ביחס לרשע. כל ההתדרדרות וההסתאבות, כל הבוץ והטיט שכיסו אותו - משמשים כעת כגורם מריץ קדימה. ההתקדמות לקראת הפיסגה הינה מהירה יותר. הרב קוק זצ"ל ב"אורות התשובה" פרק - י"ב, פיסקה א' מחדד עוד שהנטיות של החטא... הרצון העז הפורץ כל גבול שגרם לחטא הוא בעצמו נעשה כח חי ופועל גדולות ונשגבות... - על מנת לחטוא. לסור מדרך הישר, צריך עוז וגבורה ואותו עוז וגבורה מנוצל לפריצה לפיסגה וכן בפרק ט', פיסקה ח'. בפועל מתברר ש"במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד". אם כן, ברורה דרך הנהגתו של רבש"ע - "הכל הולך בתר החיתום", משום שהנקודה האחרונה היא זו שמטביעה את הצבע והגוון על כל הנקודות הקודמות לה.

ביחזקאל זו נקודת-מוצא בסיסית מאד. בהסבר זה ניתן להבין מדוע יחזקאל שהוא נביא הגלות - (יחזקאל מנבא בבבל שלא כירמיהו שהוא נביא החורבן בארץ ישראל) - מתאר את עם ישראל לכל אורך הדרך כשחור משחור. תהליכים שאצל נביאים אחרים מתוארים כפריחה גדולה, מקבלים אור שונה, ולמעשה פעמים אף הפוך אצל יחזקאל. על פי הסברנו הכוון ברור. יחזקאל עומד בחורבן ומסכם: אחרי יציאת מצרים, חציית ים סוף, מעמד הר סיני, הורדת מן, נתינת שליו, כניסה לארץ, ישובה וכו', עומד עם ישראל בחורבן בית הקבע להשראת שכינה, אם כן התברר למפרע שכל ההתעלויות והניסים משמשות לשלילה.

כמוכן שאם יחזקאל היה מנבא נבואות נחמה הכל יתואר הפוך, אז יתברר למפרע שכל הגלות, המשברים, הצרות וההשפלות ענינן היה להביא לצמיחה גדולה יותר, להקמת בית קבע לשכינה - בית שלא ייחרב יותר. כל הנאמר לעיל ביחס למשפט רבש"ע המופיע ביחזקאל צריך להתבאר גם ביחס למעגל השנה.

התפיסה הילדותית, שלצערנו עדיין מלווה אותנו, הינה שבא' תשרי יושב רבש"ע מול מאזניים ושוקל מצוות מול עבירות ובכך מוכרע דינו של כל יהודי ושל כנסת ישראל כולה. לתפיסה זו יש לא מעט שאלות וביניהן:
א. מדוע רבש"ע שופט ומעניש על דברים שאף אחד כבר אינו זוכר מתי בכלל נעשו?

ב. חודש אלול דומה מאד לסוף שנת המס שבו כולם צוברים ממון על מנת לשפר את המאזן הכלכלי וכו'.

על פי באורנו ציור הדברים שונה לחלוטין: בא' בתשרי שנה זו נידונים על מה שאנו בא' בתשרי בלבד, "הכל הולך בתר החיתום".

הבדיקה הינה האם החטאים שחטאנו במשך השנה היוו קרש פפיצה לבריאות של היום או שמא להיפך - מקור לטמטום הלב. האם לשון הרע שדיברנו הביא

אותנו ללימוד ולמסקנה שיש להמנע מכך, ולתמיד? וכו'.
 על רקע זה, ברור מאד מדוע רוב האנשים לא נגמר דינם עד יוה"כ. אנו
 חייבים תקופת נסיון להוכיח את עצמנו על מה שאנו עומדים בו ביום הדין.
 בחודש אלול, שט לו רבש"ע בעולמו, ומצפה לתשובתם של ישראל "אני
 לדודי ודודי לי". זוהי עת מיוחדת - עת רצון שבה יש את האפשרות המיוחדת
 לשוב בתשובה וכפי שבארנו ההזדמנות "להפך את הזדונות לזכויות ממש". הרע
 שנעשה לא ניתן לביטול, הפגיעות שפגענו ישארו, ההשפלות לא יתוקנו, ובכל
 זאת אנו יכולים להפך את הרושם והמשקע שבנשמתינו. אנו יכולים לנצל אותו
 כקרבן קפיצה להמשך. אין מחיקת עבירות אלא יש שינוי השם - במקום עבירות
 יקראו מעתה זכויות, ובכך גם מידית זוכים לדילוג - לקפיצת מדרגה.
 חודש אלול הוא סיר לחץ. המוקד הינו יום הדין. אין זמן ליצה"ר לעבוד.
 משימה גדולה של היפוך וקביעת "החיתום" והגדרתו כהצלחה, כמנוף גדול
 להתקדמות ולהשתפרות. מנוף לחיים מלאים של תורה עם דרך ארץ, של
 שלימות, פריחה וצמיחה בדרך בה אנו הולכים.
 אנחנו הופכים את כל התשובה במהלך זה למהלך שכלי ומחושב, אין כאן
 בנין על רגש חולף, אלא על שכל מבורר ומזוכך. ובכך אולי תשובה ל"צביעות"
 כביכול הנראית במאמץ הגדול המושקע באלול ו"שבירת הכלים" מיד לאחר
 יוה"כ!
 חודש אלול והתשובה א"כ מהפכים הכל לטובה, לאמיתי ומוצלח.